

Velkommen til regelverkssamling

Foto: Anders Aasheim

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

20.11.2025

Opplæringsloven og privatskoleloven

Dette foredraget gir et historisk tilbakeblikk på adgangen til fysisk inngripen mot barn og unge og går videre inn på utviklingen av reglene om skolemiljø frem til i dag.

Foredragets lengde: 32 minutter.

2. Hva sier reglene om skolemiljø overordnet?

Foto:

- Fysisk inngripen
- Tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging
- Internkontroll

Våre samlinger er et bidrag til bedre regeletterlevelse – må tas videre til skolen, kommunen, styret for privatsk.

Fysisk inngripen

Oppvekst- og barnevernavdelingen
Seksjon skole

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

20.11.2025

Opplæringslova - Privatskolelova

- § 13-3 Forebygging
- § 13-4 Fysiske inngrep for å avverge skade m.m.
- § 13-5 Meldeplikt og dokumentasjon
- § 3-10 a. Plikt til forebygging
- § 3-10 b. Fysiske inngrep for å avverge skade m.m.
- § 3-10 c. Meldeplikt og dokumentasjon

Bakgrunn for de nye bestemmelsene i opplæringsloven

- Flere undersøkelser konkluderte med at det rettslige grunnlaget for bruk av tvang og makt overfor elever er uklart og mangelfullt, men bred enighet om at tvang brukes overfor elever
- Stort behov for å rydde i dette og lage klarere regler for bruk av tvang og makt.
- NOU 2019:23 – Opplæringslovsutvalget (Fløysvik) foreslo å innføre regler om fysisk inngripen for å avverge skade på person og eiendom og for å og orden.
- Utvalget mente at dette egentlig var for lite utredet og at det ideelt sett burde gjøres en grundigere jobb før det ble vedtatt. Utvalget mente likevel det var viktig å rydde opp i hjemmelsgrunnlaget for bruk av tvang og makt overfor elever.

§13-3 Forebygging

En systemregel og må ses i sammenheng med skolens eksisterende plikter til forebygging, blant annet i kapittel 12 om skolemiljø og kapittel 11 om tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging.

Mildeste inngripens prinsipp.

- *Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolen, leksehjelpa og skolefritidsordninga driv eit kontinuerleg og systematisk arbeid for at det ikkje skal oppstå situasjonar der tilsette må gripe inn fysisk mot elevar.*

Forholdet mellom fysisk inngripen (§ 13-4) og plikten til å gripe inn (§ 12-4)

- Alle som arbeider i skolen har en plikt til å gripe inn mot krenkelser, jf. § 12-4 – aktivitetsplikten er ingen *selvstendig* hjemmel for fysisk inngripen
- Opplæringsloven § 13-4 gir en *selvstendig* hjemmel for å gripe inn fysisk- pålegger *ikke* ansatte nye plikter til å gripe inn etter § 12-4

§13-4 Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Tilsette i skolen, leksehjelpa og skolefritidsordninga kan, når **andre tiltak ikkje er tilstrekkelege**, gripe inn fysisk mot elevar for å **avverje** at ein elev

- a. Krenkjer ein person fysisk eller **psykisk** eller utsett seg sjølv for fysisk fare
- b. Skader eigedom
- c. Viser et åtferd som er sterkt fornedrande for eleven sjølv
- d. Vesentleg forstyrrar opplæringa til andre elevar

§ 13-4 -I hvilke tilfeller kan en ansatt gripe inn fysisk?

- Husk inngangsvilkårene
 - «når **andre tiltak** ikkje er tilstrekkelege»
 - for å **avverje** at ein elev
- Stor variasjon i terskelen for å gripe inn etter;
 - a. krenkjer ein person **fysisk** eller **psykisk** eller **utsett seg sjølv for fysisk fare**
 - b. skader eigedom
 - c. viser ei åtferd som er **sterkt** fornedrande for eleven sjølv
 - d. **vesentleg** forstyrrar opplæringa til andre elevar

§ 13-4 Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Det fysiske inngrepet må være

- egnet til å avverge situasjonen
- så skånsomt som mulig
- så kortvarig som mulig
- Forholdsmessighet - hvilke interesser er det som skal vernes?

Det fysiske inngrepet kan ikkje gå lenger enn nødvendig, og det skal stå i eit rimelig forhold til dei interessene som skal varetakast.

§ 13-4 Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Nedre grense for hva som *ikke* anses som fysiske inngrep etter § 13-4

- Vises til det alminnelige omsorgs- og oppdrageransvar foreldrene har etter barneloven § 30
- Ikke noe nytt med ny opplæringslov – men nå omtalt i loven
- Hvilke handlinger kan dette være?

Handlinger som er allment aksepterte i samhandling mellom voksne og barn dei har omsorg for, skal ikkje reknast som fysiske inngrep etter paragrafen her

§13-5 Meldeplikt og dokumentasjon

- Ansatt har meldeplikt til rektor om fysisk inngripen
- Rektor har meldeplikt til elevens foreldre
- Rektor har meldeplikt til kommune/fylkeskommune ved gjentatte fysiske inngripen/særlig alvorlige
- *Ein tilsett som har nytta fysiske inngrep etter § 13-4, skal melde frå om det til rektor. Rektor skal melde frå til foreldra til eleven. Dersom det er nytta fysiske inngrep mot den same eleven fleire gonger, eller inngrepet er særleg alvorleg, skal rektor melde frå til kommunen eller fylkeskommunen.*

§13-5 Meldeplikt og dokumentasjon

- en kort beskrivelse av hendelsen
- inngrepet som ble gjort
- eleven sitt syn på saken

Skolen skal dokumentere alle fysiske inngrep med ei kort omtale av hendinga, inngrepet som vart gjort, og eleven sitt syn på saka

Case 1:

I en pause oppstår en konflikt mellom to gutter, Arne og Johan på ungdomstrinnet. De begynner å krangle høylutt i gangen, og det utvikler seg raskt til knuffing. Det er to lærere i umiddelbar nærhet. Disse lærerne kjenner ikke de to elevene særlig godt. En av lærerne ber guttene om å roe seg og forsøker å snakke med dem, men guttene fortsetter å krangle og dytte på hverandre på en aggressiv måte. Arne er spesielt hissig og pågående.

For å hindre videre eskalering går den ene læreren mellom og holder Arne fast opp mot veggen. Arne på sin side prøver å komme seg løs. Den andre læreren fører Johan bort med et fast grep rundt armen. Johan setter seg ikke til motverge og ber lærer løsne grepet, noe lærer gjør.

Refleksjon case 1

1. Var vilkårene for fysiske inngrep oppfylt i denne situasjonen?
Grunngi svaret
2. Hvilke andre tiltak kunne eventuelt vært tilstrekkelig?
3. Vurderer om inngrepene gikk lengre enn nødvendig?
4. Fikk guttene medvirke i situasjonen?

Case 2:

- I en 5. klasse sitter Emma og gynger hardt på stolen sin, til tross for at læreren flere ganger har sagt ifra. Hun ler, og noen elever kopierer henne, andre elever bryr seg ikke. Læreren blir irritert og går bort for å stoppe henne. Læreren legger en hånd på ryggen hennes og trykker henne bestemt ned i stolen slik at hun blir sittende. Emma protesterer og blir sint, og det hele ender med at hun slår armen vekk og roper høyt.
- **Premisser:**
Læreren har vært kontaktlærer i klassen i tre år og kjenner elevene godt. I denne timen er Emma, som vanligvis er litt urolig, merkbart mer urolig enn hun pleier å være.

Refleksjon case 2

1. Var vilkårene for fysisk inngrep i denne situasjonen oppfylt?
Grunngi svaret
2. Hvilke andre tiltak ble forsøkt før læreren grep inn fysisk?
3. Hvordan kunne læreren ha håndtert situasjonen annerledes/benyttet seg av andre tiltak?

Case 3

I en 9. klasse oppstår uro under en gruppearbeidsøkt. En elev, Amund, blir plutselig veldig sint. Han river til seg en saks fra pulten og hever den truende mot en medelev. Flere elever roper, og situasjonen eskalerer raskt. En av lærerne reagerer umiddelbart, går bak Amund, holder armene hans fast og tar fra ham saksen.

En annen lærer leder ham deretter ut av klasserommet, samtidig som lærer kommuniserer med Amund som er opprørt men følger frivillig med.

Refleksjon case 3

1. Hvordan vurderer dere dette inngrepet ?

- Fare for skade
- Nødvendighet
- Forholdsmessighet

2. Kunne lærer gjort noe annerledes i denne situasjonen?

Refleksjonsspørsmål

- På hvilken måte kan skoleeier støtte skolene i bruk av §§ 13-3, 13-4 og 13-5?
- Hvilken opplæring og støtte trenger ansatte for å kunne handle trygt innenfor lovens rammer?
- Hvilke rutiner/prosedyrer må være på plass for at skolens ansatte kjenner godt til §§13-3, 13-4 og 13-5?
- Hvordan kan dere systematisk evaluere erfaringer og justere praksis over tid?

[Ansattes mulighet til å gripe inn fysisk mot elever | udir.no](#)

Case 4

Det er tredje time en tirsdag formiddag i 10. klasse. Klassen arbeider med gruppearbeid i samfunnsfag, og læreren går rundt og veileder. En elev, **Sander**, nekter å delta. Han begynner først å snakke høyt og kaste små papirballer rundt i rommet. Læreren minner ham rolig om arbeidsoppgaven og ber ham sette seg ned.

Sander svarer med å reise seg opp på stolen, rope skjellsord og etter hvert slå hånden i tavla. Uroen eskalerer raskt – flere elever ler, noen blir utrygge, og det er ikke lenger mulig å gjennomføre undervisningen.

Læreren forsøker igjen muntlig å roe situasjonen: "Sander, du må sette deg og ta det rolig. Du forstyrrer timen for alle."

Sander ignorerer dette, går bort til døren og sier høyt: "Jeg gidder ikke mer!"

På mot døren dytter han hardt til en annen elevs stol slik at eleven nesten faller. Læreren vurderer at situasjonen har blitt **vesentlig forstyrrende** og at det er fare for at den utvikler seg videre. Læreren går derfor bort, legger hånden på Sanders arm og **fører ham fysisk ut av klasserommet**.

Sander blir svært sint, roper at læreren "ikke har lov til å ta på ham" og løper ut på gangen

Refleksjon case 4

- På hvilket tidspunkt i casen kan vi si at elevens atferd gikk fra å være forstyrrende til å bli en **vesentlig forstyrrelse** av undervisningen?
- Hvilke faresignaler burde læreren være særlig oppmerksom på i situasjonen?
- Hvilke andre tiltak ble forsøkt før læreren grep inn fysisk? Var det tilstrekkelig utprøvd alternativer?
- Var lærerens fysiske inngrep nødvendig og forholdsmessig, slik § 13-4 krever?
- Hvordan kunne læreren ha håndtert situasjonen annerledes dersom det var tid og rom for det?

Case 5

I en 7. klasse arbeider elevene med gruppearbeid. En elev, Sofia, nekter å delta. Hun går rundt i rommet, kommenterer høyt til medelever og avbryter læreren gjentatte ganger. Flere elever blir urolige, og undervisningen stopper opp.

Læreren forsøker flere ganger å få Sofia tilbake på plassen sin, men hun ler, roper og setter seg demonstrativt oppå lærers bord. Læreren blir oppgitt, går raskt bort, tar hardt tak i armen hennes og drar henne ut av klasserommet foran de andre elevene. Ute på gangen fortsetter læreren å holde et fast grep i armen hennes mens han kjefter på henne for å ha ødelagt timen. Sofia begynner å gråte og sier at hun fikk vondt i armen.

I etterkant sier flere elever at de syntes læreren oppførte seg skremmende, og foresatte melder til skolen at Sofia har blåmerker etter hendelsen.

Refleksjon case 5

- Var lærerens måte å gripe inn på forholdsmessig og nødvendig?
- Hvor går grensen mellom et lovlig fysisk inngrep og en handling som kan vurderes som uforsvarlig eller krenkende?

Opplæringsloven kapittel 11

Individuelt tilrettelagt opplæring (ITO)

Remi Møller - remi.moller@statsforvalteren.no

Tine Brun Henriksen - tine.henriksen@statsforvalteren.no

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

20.11.2025

Gruppearbeid

Fra bekymring til handling – kommunen/fylkeskommunens ansvar belyst gjennom seks stoppunkter

1. Vurdering av tilfredsstillende utbytte (**gruppearbeid**)
2. Skolens videre oppfølging – tilpasset opplæring
3. Henvisning til PP-tjenesten
4. Sakkyndig vurdering (**gruppearbeid**)
5. Vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring (**gruppearbeid**)
6. Utarbeidelse og bruk av individuell opplæringsplan (IOP)

Jonas 14 år

Foto: Copilot – AI generert

Jonas er elev på 8. trinn. Han er stille og arbeidsom, og leverer arbeid innen frister.

I norsk når han mange kompetansemål på middels nivå, og har karakteren 4. Han viser god språkbeherskelse (særlig innen grammatikk), men svakheter i tolkning og refleksjon.

I matematikk benytter han innøvde metoder for å løse ligninger og bruke regnearter, men kan ikke forklare fremgangsmåten eller anvende kunnskapen i nye oppgaver. Han oppnår karakter 3.

Kartlegging viser at Jonas har grunnleggende ferdigheter, men begrenset forståelse og svak evne til selvstendig tenkning. Han deltar sjelden i muntlige aktiviteter og gir uttrykk for at han må arbeide mer og hardere enn medelevene for å oppnå samme resultat. Han har god hukommelse for fakta og definisjoner, men strever med å forklare begreper med egne ord og anvende dem i nye sammenhenger.

Stoppunkt 1 - refleksjonsoppgave

Kan det være tvil om Jonas har tilfredsstillende utbytte av opplæringen i norsk og matematikk? Begrunn vurderingen.

Opplæringsloven § 11-2

Tid til drøfting: 8 minutter.

Vurderingen av hva som er tilfredsstillende utbytte av opplæringa, skal gjøres med utgangspunkt i pedagogisk-faglig kunnskap og erfaring, og er en skjønnsmessig helhetsvurdering basert på et bredt informasjonsgrunnlag.

Når skolen vurderer tilfredsstillende utbytte, skal den blant annet se på:

- elevens forståelse
- deltakelse, mestring og motivasjon
- læringsforutsetninger
- utviklingen til eleven/progresjon

Dette må sees opp mot

- kompetansemål
- overordnet del av læreplanverket

Tilfredsstillende utbytte

- Lovens ordlyd: «utbytte», ikke «prestasjon»
- Ingen felles målestokk
- Handler om læring, utvikling og deltakelse - får eleven reell læring og utvikling, for å kunne mestre og utvikle seg videre?
- Samme elev kan ha tilfredsstillende utbytte på en skole, men ikke på en annen
 - Organisering og ressurser
 - Kompetanse
 - Inkluderende kultur og systemer for å fange opp elever som strever tidlig
 - Den enkelte lærers evne til å bygge relasjoner

Jonas sin situasjon - kartlegging

- Strever med begrepsforståelse - begrenset evne til å forklare begreper med egne ord
- Lærer mekanisk. Kan gjengi men har vansker med å forklare, reflektere og tolke
- Vansker med å anvende kunnskap selvstendig i nye sammenhenger
- Svak forståelse for fremgangsmåter i matematikk
- Lav grad av muntlig deltakelse
- Gjentar strategier, men forstår ikke hvorfor de virker
- Lite faglig utvikling

Fag	Kompetansemål (utdrag)	Jonas sine styrker	Jonas sine svakheter
Matematikk	• Utforske og forklare algebraiske regler • Lage og forklare likninger • Argumentere for framgangsmåter • Generalisere mønster	Kan løse oppgaver med innøvde metoder Leverer arbeid til tiden	Mangler forståelse for fremgangsmåter Kan ikke forklare med egne ord Strever med anvendelse i nye sammenhenger
Norsk	• Reflektere over tekster og kontekster • Bruke fagspråk og argumentere • Delta muntlig og skriftlig i ulike sjangre	God grammatikk Hukommelse for fakta og definisjoner	Lav muntlig deltakelse Svak evne til å forklare begreper med egne ord Lite refleksjon og selvstendig tolkning

Foto: Fra Microsoft PowerPoint stockbilder

- Jonas sin kompetanse bygger ikke på reell forståelse og refleksjon
- Lite som tyder på at han kan utvikle seg og mestre nye situasjoner
- Karakterer – tilfredsstillende utbytte handler om læring, ikke bare prestasjon
- «Likeverdig opplæring»

Stoppunkt 2

Lærerne mistenker at Jonas ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen – hva nå?

Opplæringsloven § 11-2

Mistanke om manglende tilfredsstillende utbytte – hva nå?

- Alternativ 1: iverksette egnede tiltak innenfor tilpasset opplæring
 - ✓ Egnede tiltak = pedagogisk skjønn og vurdering
- (Alternativ 2: intensiv opplæring for elever på 1. – 4. trinn)

Tiltak i utprøvingsfasen for Jonas – eksempler fra praksis

- Målrettet arbeid med begrepsforståelse (utforske, forklare, bruke begreper muntlig)
- Legge til rette for muntlig refleksjon og resonnering – strategier om å “tenke høyt”
- Tydelig struktur og støttestrategier i oppgaveløsning
- Bruk av konkretiseringsmaterieell eller visuelle modeller
- Fokus på overføring og anvendelse – hvordan kan kunnskap brukes i nye sammenhenger?
- Tilpasning i metode eller innhold
- Bruk av digitale hjelpemidler og alternative uttrykksformer

Stoppunkt 3

Skolen vurderer at Jonas kan ha behov for individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) og sender henvisning til PPT

- Finnes det noen krav til innholdet i henvisningen til PPT?
- Hvordan skal foresatte og eleven involveres i prosessen?

Skolens henvisning til PPT og elevmedvirkning

- Ingen formelle krav til henvisningen
- Henvisningsskjema fra skolen
- PPTs utredningsplikt
- Utredning uten ugrunnet opphold jf. forvaltningsloven § 11
- Elevens stemme er viktig for å opplyse saken, og eleven har krav på å bli hørt
- Hovedregel: eleven skal høres direkte

Stoppunkt 4 - refleksjonsoppgave

PPT har gjennomført samtaler, innhentet informasjon fra skolen samt utført kartlegginger/tester og observasjoner. De tilrår at Jonas har behov for individuelt tilrettelagt opplæring for å få et tilfredsstillende utbytte.

PPT tilrår også at han skal følge trinnets kompetansemål.

Hvorfor kan Jonas ha behov for ITO selv om han skal følge trinnets kompetansemål?

Hvordan kan PPT konkretisere anbefalingene i den sakkyndige vurderingen slik at kommunen/fylkeskommunen har grunnlag for å treffe vedtak?

Tid til drøfting: 8 minutter

Hvorfor kan Jonas ha behov for ITO selv om han skal følge trinnets kompetansemål?

Foto: JLK Foto

- Har ikke tilfredsstillende utbytte pga. lærevansker
- Får ikke utnyttet sitt potensial innenfor rammene av det ordinære opplæringstilbudet
- Trenger tilrettelegginger for at opplæringstilbudet skal bli likeverdig og slik at han får utnyttet potensialet sitt
- Mulig å tilpasse innenfor det ordinære?

Opplæringsloven § 11-8. Krav til innhold i sakkyndig vurdering

«I ei sakkyndig vurdering skal den pedagogisk-psykologiske tenesta alltid greie ut om

- a. eleven sitt **utbytte** av opplæringa
- b. kvifor eleven eventuelt ikkje har, eller ikkje kan få, tilfredsstillande utbytte av opplæringa
- c. kva som er **realistiske opplæringsmål** for eleven
- d. kva **tiltak** som kan gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa
- e. kva **kompetanse** dei som skal gi opplæringa, bør ha, dersom det skal gjerast unntak frå kompetansekrava etter § 11-9 andre eller tredje ledd»

Utdanningsdirektoratets veileder om individuell tilrettelegging

Om tiltak i sakkyndig vurdering

I ei sakkunnig vurdering skal den pedagogisk-psykologiske tenesta alltid greie ut om ...

d. kva **tiltak** som kan gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa

Eksempler på tiltak for Jonas:

- *Eleven bør få systematisk begrepsopplæring med bruk av konkrete og visuelle støtter*
- *Læreren bør bruke korte økter med tydelige overgangssignaler og små pauser for å bearbeide informasjon*

Konkretisering av tiltak i sakkyndig vurdering

For generelle anbefalinger:

- «Eleven trenger tydelig struktur»
- «Opplæringen bør tilpasses elevens behov»
- «Eleven bør få støtte i læringsarbeidet»

Mer konkrete anbefalinger:

- Eleven bør ha en dagsplan med delmål som gjennomgås muntlig i starten av timen.
- Eleven bør få tid til å forklare tankegangen sin muntlig før han løser skriftlige oppgaver, slik at læreren kan fange opp misforståelser.

Stoppunkt 5 - refleksjonsoppgave

Skolen skal fatte vedtak

- Hva må vedtaket inneholde?
- Hvordan ivaretar vi elevens rett til medvirkning?

Tid til drøfting: 15 minutter

[Veileder om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging | udir.no](https://www.udir.no/veileder-om-tilpasset-oppl%C3%A6ring-og-individuell-tilrettelegging)

Hva må vedtaket inneholde?

- elevens rettigheter
- beskrive opplæringstilbudet
- minimum inneholde informasjon om innhold, omfang, organisering og kompetansekrav
- synliggjøre hvordan eleven er hørt og vurdering av elevens beste
- Henvisning til sakkyndig vurdering?

Enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring for (navn)

[Ved forespørsel fra foreldre: Vi viser til forespørselen om individuelt tilrettelagt opplæring fra [navnet til foreldrene/eleven] datert [d.d.m.m.å.å.] og sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten [navn på PP-tjenesten] datert [d.d.m.m.å.å.].

Hvis skolen selv har tatt initiativ til å undersøke behovet for individuelt tilrettelagt opplæring: Vi viser til skolens undersøkelse av behovet for individuelt tilrettelagt opplæring og sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten [navn på PP-tjenesten] datert [d.d.m.m.å.å.].

Vedtak

[Her må du si noe om hva vedtaket gjelder og hva som er resultatet i saken. Du må si noe om hva det konkret er fattet vedtak om, herunder innhold, organisering, omfang og kompetanse til den som skal gjennomføre opplæringen.]

Rettslig grunnlag

Elever har rett til individuelt tilrettelagt opplæring dersom de trenger det for å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

I vurderingen av hvilket opplæringstilbud skolen skal gi, skal det særlig legges vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbudet skal utformes slik at det samlet kan gi eleven tilfredsstillende utbytte av opplæringen sammenlignet med andre elever og i tråd med de opplæringsmålene som er realistiske for eleven. Dette står i opplæringsloven § 11-6.

Før kommunen/fylkeskommunen/skolen fattet vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring, må de hente inn sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten. Både før kommunen/fylkeskommunen henter inn sakkyndig vurdering og før de fattet vedtak, må du/dere samtykke. Dette står i opplæringsloven § 11-7.

Innhold i vedtak om ITO

Utgangspunktet er at alle elever skal følge læreplanverket, både overordnet del, læreplanen for fag og fag- og timefordelingen.

Hvis det gjøres avvik fra det ordinære – må gå frem av vedtaket. Eleven skal ikke ha andre avvik fra den ordinære opplæringen enn det som står i vedtaket.

**VEDTAK OM INDIVIDUELT
TILRETTELAGT OPPLÆRING**

SIGNATUR _____

DATO _____

Foto: Copilot – AI generert

Kompetansemål ved avvik

Utvalgte kompetansemål og temaer bør ta utgangspunkt i 4. trinn.

Eleven følger kompetansemål fra mellomtrinnet og ungdomstrinn i matematikk med enkle matematiske øvelser. I engelsk følger eleven enkle delmål hentet fra læreplanmål fra mellomtrinnet og 10. trinn.

Det plukkes ut kompetansemål i læreplanen som NN skal jobbe mer med.

Elevens synspunkter og elevens beste

- Skal fremkomme i vedtaket
- Konkret vurdering
- Avvik – større krav til vurderinger av elevens beste
- Opplæringsloven § 11-7 tredje ledd siste setning – stor vekt

[Veileder om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging | udir.no](#)

Stoppunkt 6

Skolen må utarbeide IOP med mål, innhold og organisering av opplæringen.

- Hva kjennetegner en god IOP?

Krav til IOP 1: mål for opplæringen

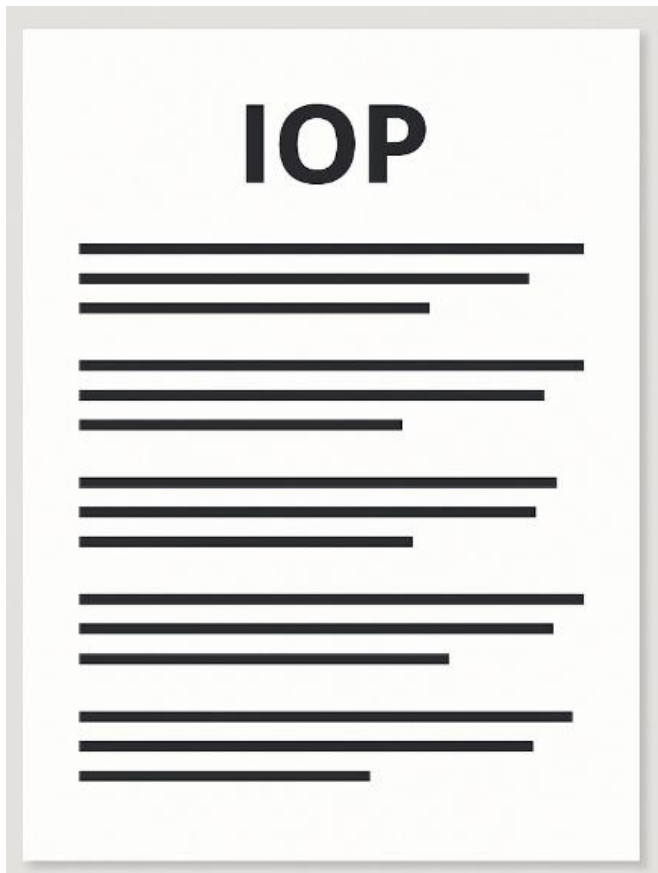

Foto: Copilot – AI generert

- Realistiske og målbare mål
- Ulike tidsperioder for forskjellige mål
- Flere målnivåer
 - Overordnede mål
 - Arbeidsmål: kan vi svare ja / nei på om eleven har nådd målet?
- Betydning for årsevalueringen

Krav til IOP 2: innholdet i opplæringen

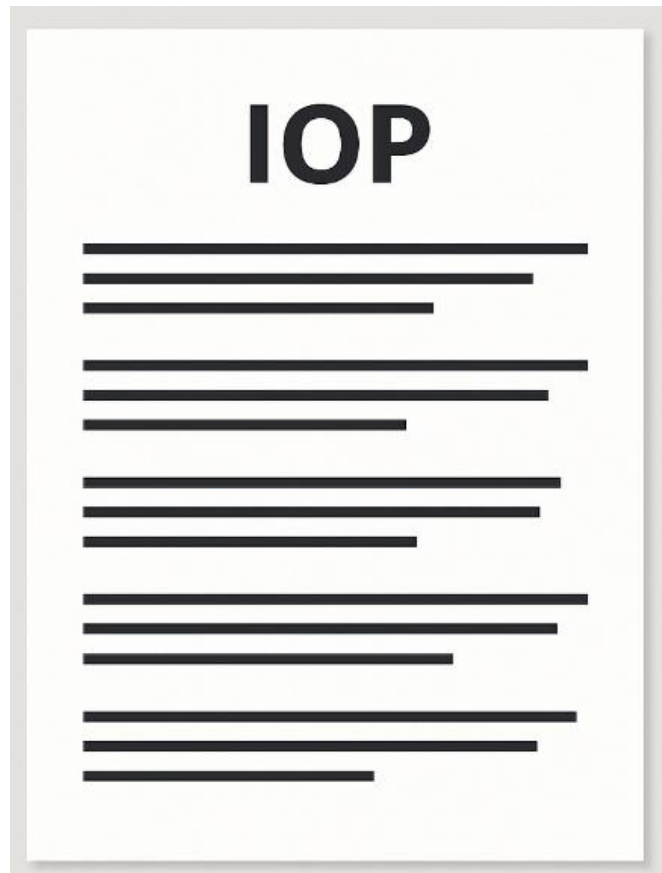

Foto: Copilot – AI generert

- Fag / deler av fag / konkrete områder
- Bygge på mål
- Tiltak for å hjelpe eleven – må være nært knyttet til (operasjonalisering av) målene
- Sammenheng med klassens plan

Krav til IOP 3: gjennomføring av opplæringen

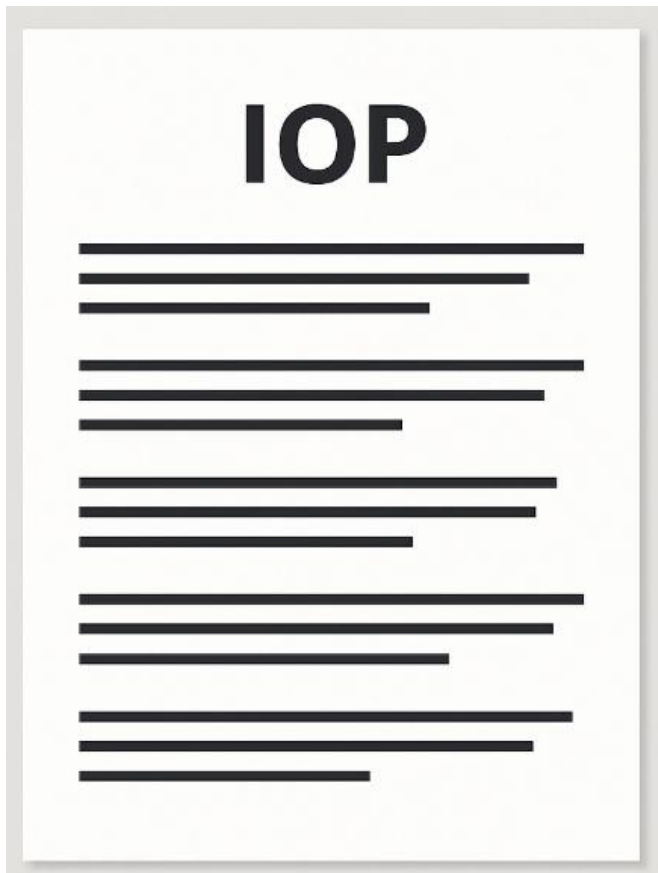
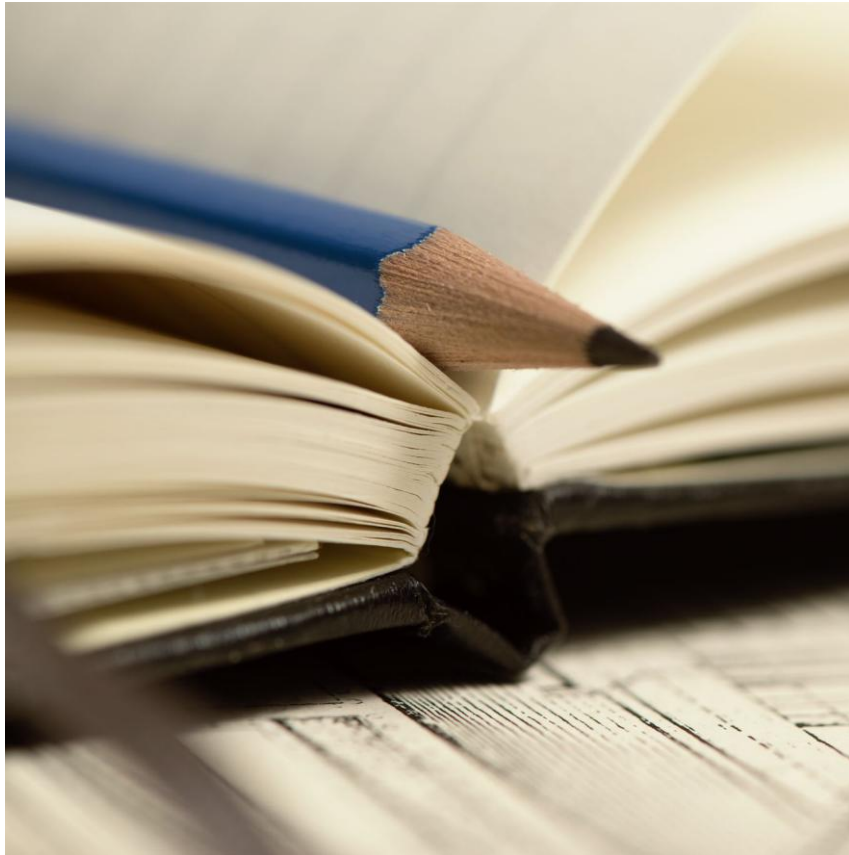

Foto: Copilot – AI generert

- Beskrivelse av hvordan skolen skal gjennomføre ITO
 - Arbeidsmåter
 - Læremidler
 - Opplæringsarenaer
 - Støttmateriell
 - Læringsressurser
- Organisering – tidsbruk – ivareta tilhørighet – elevens beste

Om bruken av IOP

- Et dynamisk arbeidsverktøy
 - Brukes og evalueres fortløpende
 - Styre undervisningen
 - Justeres ved behov – unngå «privat praksis»
 - Vikarer må ha tilgang

Område: Tall og algebra				
Tema: Forståelse av regnemeter, begrepsforståelse				
Utgangspunkt (statusbeskrivelse): - Jonas mestrer grunnleggende regnearter (addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon) når han får konkrete oppgaver med kjente tall og metoder. - Han følger innøvde trinn-for-trinn-fremgangsmåter, men forstår ikke hvorfor metoden fungerer, og klarer ikke forklare eller overføre strategien til nye oppgavetyper. - Når oppgaven presenteres i en annen form (for eksempel som tekstoppgave eller med ukjent metode), blir han usikker og prøver å gjette.				
Overordnet mål: Jonas skal utvikle begrepsforståelse i regneoperasjoner og kunne forklare egne løsningsstrategier. Øke forståelsen av sammenhengen mellom multiplikasjon og divisjon.				
Relevante kompetansemål: - utvikle og kommunisere strategier for hoderegning i utregninger - lage og forklare regneuttrykk med tall, variabler og konstanter knyttet til praktiske situasjoner - lage, løse og forklare ligninger knyttet til praktiske situasjoner - utforske algebraiske regneregler - beskrive og generalisere mønstre med egne ord og algebraisk				
Generelt mål:	Målbart og realistisk mål (arbeidsmål):	Tiltak:	Kriterier for måloppnåelse:	Vurdering:
Jonas skal bli bedre til å forklare hvordan han løser oppgaver.	- Forklare muntlig hvordan han løser divisjonsoppgaver med tosifrede tall i 4 av 5 forsøk. - Vise med tegning eller forklaring hvorfor multiplikasjon og divisjon henger sammen. - Velge og begrunne regnemeter i minst én ukjent oppgavetype per uke.	- Bruke konkretiseringsmaterieil (brikker, tegning) for å visualisere regneprosesser. - Fokus på muntlig matematikk og bruk av begreper ("dele", "rest", "faktor"). - Lærer stiller spørsmål som «hvordan vet du det?» og «hva skjer i neste steg?». - Bruk av støtteskjema med trinnvise forklaringer. - Læringssamtale med lærer etter løsningsarbeid. - Læringssamtaler annenhver uke der Jonas forklarer egne løsningsstrategier	Høy måloppnåelse: Jonas forklarer hvordan han deler tosifrede tall med hjelp av riktig fremgangsmåte. Han bruker matematiske begreper som "dele", "rest" og "faktor" korrekt i forklaringen. Utfører riktig i minst 4 av 5 oppgaver. Delvis måloppnåelse: Jonas klarer å løse oppgavene, men trenger støtte til å forklare fremgangsmåten. Bruker ufullstendige forklaringer eller forveksler begreper	Observasjon, faglogg, elevlogg (egenvurdering), og elevens egen forklaring under samtale.

Eksempel – IOP for Jonas i matematikk

Ingen fasit – men et utgangspunkt for refleksjon og inspirasjon.

- IOP skal være et arbeidsverktøy, ikke bare et dokument
- Konkrete mål og tiltak gir både mening og retning i arbeidet

Mål i sosial kompetanse

Hovedmål:

██████ skal bli mer bevisst og kjent med følelser som gir utslag i sinne og frustrasjon. Hun skal kunne følge skolens reglement og ha gode relasjoner til skolemiljøet.

Læringsmål

Delmål:

- ██████ skal lære å beherske sitt språkbruk i samspill med sine medelever og voksne.
- Å kunne trekke seg bort fra situasjoner der konflikter eskalerer uten verbal utagering i form av ukvemsord. Dette er for å utvikle selvkontrollen der hun blir bevisst egne følelser og vet hvordan hun skal reagere på dem i det sosiale rom.

Baseline: ██████ har stor grad av impulsivitet og vanskeligheter for å se andres side av en sak. Hun blir opptil flere ganger i uken irritert og sint på medelever og utagerer da verbalt mot dem

Arbeidsmetoder, hvordan skal det arbeides for å oppnå målene og hvordan skal det vurderes

- Være i forkant og veilede i naturlige situasjoner, finne strategier for hva hun kan gjøre i de ulike følelsene. Gi konkrete handlingsalternativer.
- Bruke sosiale historier/case for å trene på selvinnsikt og innsikt i hvordan andre tenker og føler, samt øke evnen til å håndtere situasjoner som oppleves utfordrende.
- Unngå maktkamper. Vi skal sette grenser og stille ██████ i ██████ adferd, men ikke til følelsene.
- Dersom ██████ er sint skal man vise anerkjennelse for det hun føler og lytte til hva hun sier. Det er viktig å være tålmodig og la hun få tid til å reflektere over hendelsen selv. Man må forsikre seg i samtalen at man forstår hva som gjorde det vanskelig for henne. Etter å ha definert problemet skal man sammen med ██████ finne en gjensidig tilfredsstillende løsning for å ordne opp.
- Trene på å kjenne etter, sette ord på og mestre de kroppslige reaksjonene som er i følelsene.
- Øve på å ta "tenkepauser", telle til ti for sinnemestring.
- Bruke "Kort fortalt: livsmestring", korte videoer på nrkskole om følelser, konflikter, vennskap, valg og språkbruk/kroppsspråk. Disse brukes som samtalestartere hvor vi kan diskutere hensiktsmessige alternativer til ulike situasjoner.

Måleenhet:

- Antall ganger hun sier ubekvemsord i diskusjon med medelever og voksne.
- Antall ganger hun tar avstand fra krenkende behandling
- Antall ganger hun går hjem i sinne før skolen er ferdig.

Kriterier for måloppnåelse:

- At hun trekker seg bort fra den aktuelle situasjonen når hun blir sint
- At hun kan bli sint når andre elever gjør ting som irriterer henne uten å utagere mot dem
- Å kunne si ifra til medelever når de gjør ting hun irriterer seg over på en god måte
- At hun uttrykker til voksne hva som gjør henne lei seg/redd/sint/irritert/glad

Internkontroll

Ørjan Renland
seniorrådgiver

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

20.11.2025

Tema for økta

Kommuneloven § 25-1 –
internkontroll i
kommunen og
fylkeskommunen

- Hva betyr internkontroll?
- Hvilke krav stilles til kommunene og fylkeskommunene?

Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommuneloven § 25-1 - Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

- a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll

**It is not enough to
do your best; you
must know what
to do, and then do
your best.**

– W. Edwards Deming

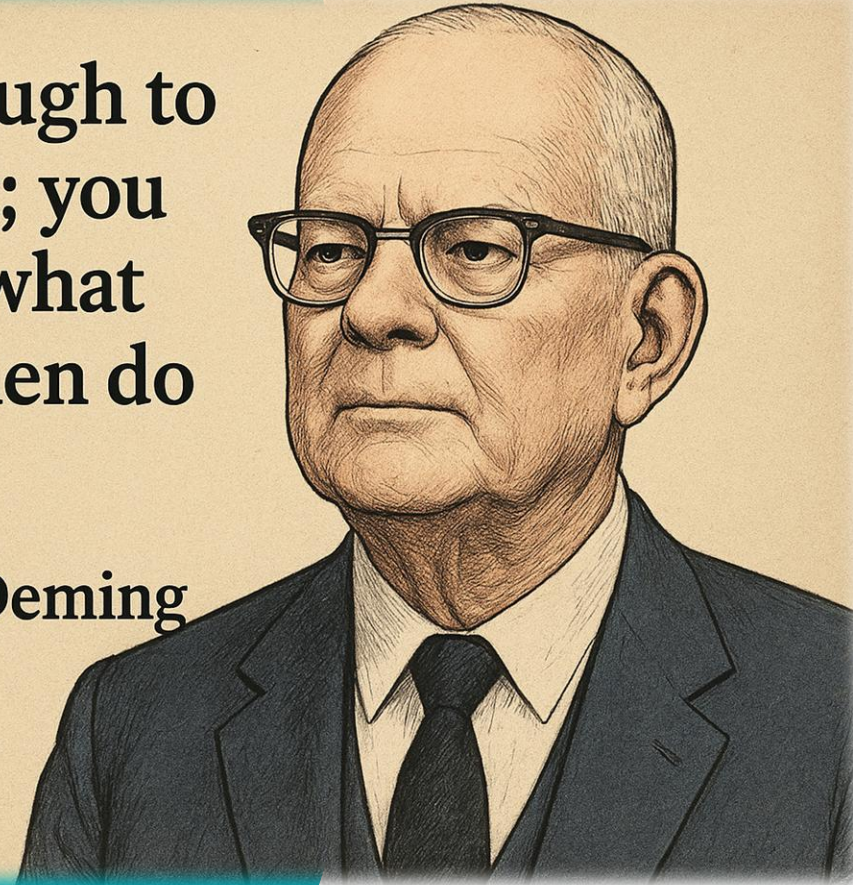
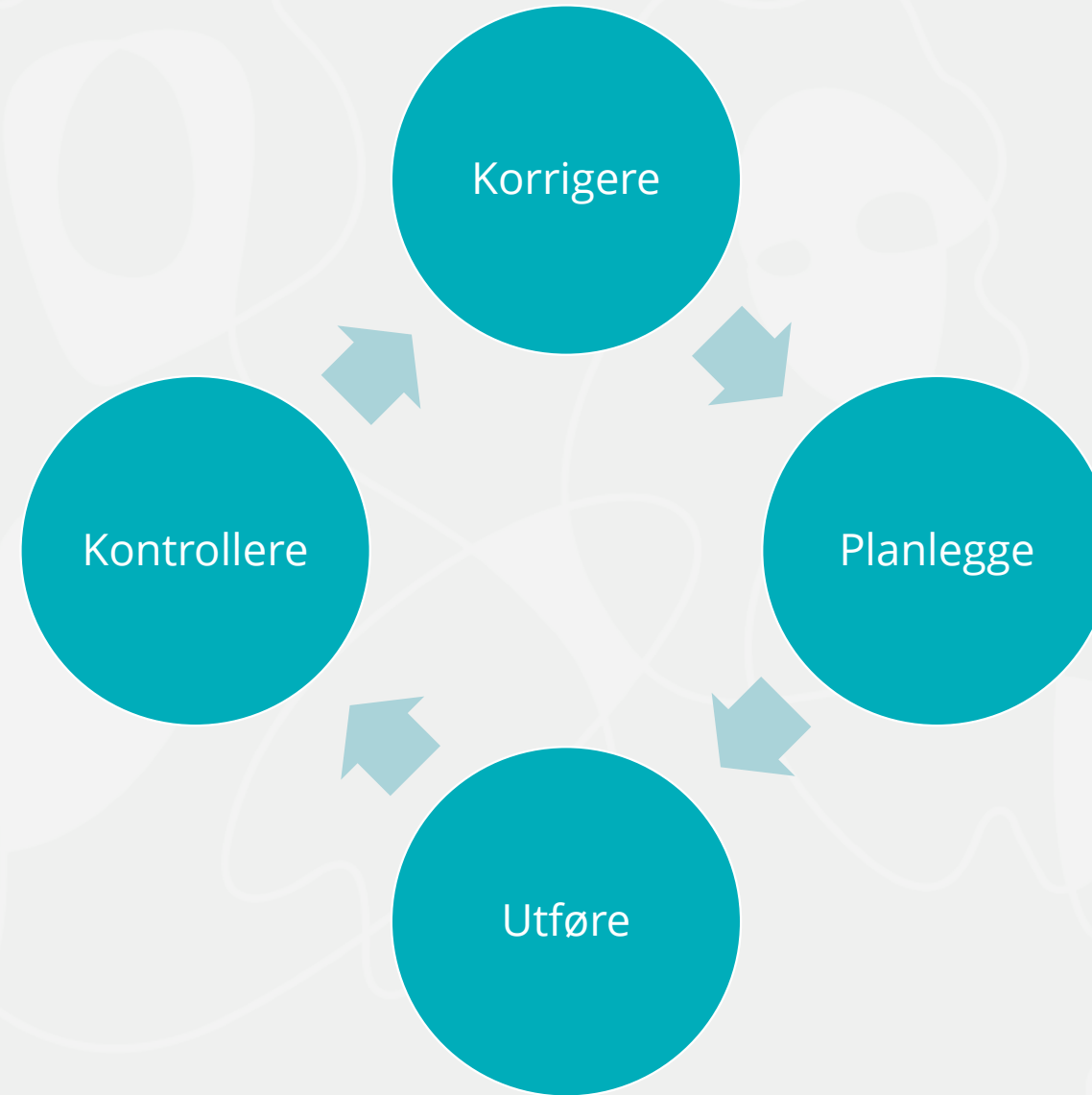

Foto: KI-generert

Funn fra våre tilsyn

	Funn	Konsekvens
Planlegge	Finnes ofte en god del planverk og dokumenter (eks. handlingsplaner, rutine, maler, etc.) – Ofte veldig overordnet og lite konkret. Ikke gjort systematiske risikovurderinger.	Internkontrollen blir tilfeldig og ikke tilpasset risiko. Ansatte er usikre og praksis varierer mellom personer og situasjoner.
Utføre	Planer gjennomgås gjerne på starten av hvert skoleår – lite oppfølging i hverdagen. Oppgaver som utføres gjennom året dokumenteres i for liten grad. Ansatte har ulik forståelse av terskel for å melde fra (skolemiljø).	Vanskelig å etterprøve arbeidet som skolen utfører. Fare for at elever ikke får oppfylt sine rettigheter fordi informasjon ikke når frem til beslutningstaker (rektor).
Kontrollere	Ingen systematiske stikkprøvekontroller. Ingen faste rutiner for rapportering fra rektor til skoleeier i skolemiljøsaker.	Kommunen oppdager ikke egne lovbrudd og får dermed ikke muligheten til rette ulovlig praksis.
Korrigere/forbedre	Ingen systematisk læring fra feil eller avvik. Manglende prosesser for å oppdatere rutiner basert på erfaringer eller funn (lovbrudd, feil etc.)	Problemene gjentar seg og tilsyn må avdekke lovbrudd som kommunen selv burde ha oppdaget.

Veiledere om internkontroll

- Internkontroll i kommunesektoren – utgitt av Kommunal- og distriktsdepartementet
- Orden i eget hus, kommunedirektørens internkontroll – KS
- Veileder om internkontroll for barnehage- og opplæringssektoren – Utdanningsdirektoratet, sist endret 1.8.2024

Diskusjonsoppgave

Hvordan kontrollerer du som skoleeier/rektor at det dere har planlagt (rutiner/prosedyrer), blir fulgt opp av ansatte innenfor et eller flere av disse områdene:

Skolemiljø

Vurdere tilfredsstillende utbytte

Fysisk inngripen

